

Uzbudljiviji događaji

u mojih prvih

70 godina

speleologije

Vlado Božić | Speleološki odsjek HPD „Željezničar“

*Stol u Veternici –
Tu sam dočekaao Novu 1953. godinu
Autor: Vlado Božić*

Ove, 2020. godine Hrvatsko planinarsko društvo „Željezničar“ slavi 70 godina postojanja i rada, a i njegova Speleološka ili špiljarska sekcija, odnosno Speleološki odsjek. Imam sreću da sam sa SS-om/SO-om proživio punih 65 godina, od 1955. do sada. No sa špiljama i jamama upoznao sam se još 1951., tako da ću 2021., kada iz tiska izađe ovaj članak, navršiti 85 godina života i 70 godina bavljenja speleologijom. Želja mi je ispričati doživljaje koje najbolje pamtim.

Sa špiljama sam se upoznao 1951. Jedan od prvih susreta odvio se na otoku Rabu nakon „dobrovoljnih“ omladinskih radnih akcija (gradnja pruge Banja Luka – Doboj), gdje sam boravio s cijelom radnom brigadom na dvotjednom odmoru. Tu smo moji vršnjaci i ja brzo saznali da se na „otoku ljubavi“, u stvari na plaži poluotoka Frkanj, sunčaju gole žene, pa smo ih odlučili ići gledati. No do tamo je trebalo plivati, a onda se skrivečki prišuljati golačima. Kad bismo bili otkriveni, na nas bi bacali kamenje, a mi bismo bježali uz obalu i skrivali se među kamenjem i u malim morskim špiljama. Tada sam prvi put iskusio da špilja može biti dobar zaklon.

Jedna od aktivnosti na Rabu bio je i uspon na vrh otoka, koji su organizirali naši malo stariji kolege. Priključio sam se tom izletu, koji je vodio Srećko Božičević (bio je razred ispred mene). Na putu do vrha naišli smo na malu špilju u kojoj su povremeno boravile ovce. Razgledali smo je, a Srećko je u jednom kutu špilje na zidu nešto zapisao. Objasnio mi je da je član SS-a PD-a „Željezničar“ i da se bavi istraživanjem špilja. Tada mi to nije ništa značilo i vrlo brzo sam to ime zaboravio. Po povratku s vrha naišli smo na stablo crnog dudu, najeli se i dobro zamazali. Takvi zamazani ušli smo u Rab u koloni jedan za drugim, sa Srećkom na čelu i s upaljenim fenjerom.

Tu sam jesen sa svojim vršnjakom i susjedom Ninoslavom Brnčićem više puta išao na Sljeme. Jednom prilikom spustili smo se s Rauchove lugarnice do nekih lijepo posloženih stuba i pošli po njima dolje. Pri kraju smo pred jednom malom špiljom naišli na jednog starijeg gospodina kako iz špilje špagom izvlači ladicu nekog ormarića punu zemlje. Brzo smo saznali o čemu se radi. Planinar Vlado Horvat je u špilji (danas poznatoj kao špilja Medvednica) kopao zemlju među stijenama, i tako

ju je produljio. Zainteresirali smo se i na Horvatov poziv počeli smo kopati i mi, i kopali smo još tjednima. S vremenom smo se sprijateljili, pa nas je Vlado u narednim godinama upoznao sa svojim drugim pomagačima, s kojima smo posjetili mnoge male špilje i jame na Medvednici.

Vlado nas je odveo i u špilju Veternicu. Tako sam, kada sam imao 16 godina, u Veternici s Vladom Horvatom, Tomicom Jurtovićem i Tinom Rapotecom dočekao Novu 1953. godinu. Na Staru godinu popodne s vlakom smo došli u Gajnice, pješčili do špilje i po njoj hodali, puzali i provlačili se do mjesta kojega danas poznajemo kao „stol“ (oko 750 m daleko od ulaza). Tu smo u ponoć pojeli sendviče, popili čaj i vratili se. Do kolodvora u Gajnicama smo došli kada je sunce već davno izašlo.

U ljeto 1955. Vlado Horvat mi je rekao da od njege, nažalost, ne mogu puno više naučiti i preporučio mi da se učlanim u neku speleološku ili špiljarsku sekciju jer ću tamo moći naučiti više. Srećom, na akcijama uređenja stuba i malih špilja i jama uz stube povremeno je sudjelovao i Srećko Božičević, koji je već od 1951. bio član SS-a PD-a „Željezničar“. U jesen 1955., kada sam imao 19 godina, Srećko me doveo u prostorije PD-a „Željezničar“, gdje sam se priključio radu Speleološke ili Špiljarske sekcije.

Moja prvi izlet sa članovima SS-a ostvaren je koncem godine (za vrijeme praznika Dana Republike – 29. 11. 1955.), a putovali smo u posebnom vagonu do kolodvora u Fužinama. Išli smo istraživati Hajdovu hižu, koju je godinu dana ranije posjetio Mirko Malez (član SS-a od 1951.). Bio sam dio crtačke ekipe koja je premjeravala veliku ulaznu dvoranu. Slavko Marjanac je crtao i mene slao lijevo-desno da izmjerim udaljenosti (Slika 1.). Imao sam sreću da sam među kamenjem naišao na mali otvor iz kojeg je strujao zrak. Na Slavkov nagovor zavukao sam se u suženje, prošao ga, i otkrio novi kanal dug 330 m. Bio sam oduševljen viđenim: sige na podu, sige na stropu, male sigaste brane s vodom, saljevi, veliki prostrani kanal mjestimično bez siga, ali s lijepo vidljivim pukotinama, slojevima, rasjedima. Uživao sam dok je Slavko crtao.

Na sastanku Speleološke ili Špiljarske sekcije, održanom 15. 12. 1955. Slavko je podnio izvještaj s tog izleta i predložio, uz odobravanje prisutnih, da se mene primi za člana Sekcije jer sam na izletu

Slika 1. Hajdova hiža – Slavko Marjanac crta novootkriveni kanal, 1955. Autor: Srećko Božičević

pokazao dovoljno interesa za speleološko istraživanje. Od tada sam član Speleološke ili Špiljarske sekcije, odnosno Speleološkog odsjeka, sve do danas. Sudjelovao sam u istraživanjima raznih manjih i većih špilja i jama, ali su mi u sjećanju ostala ona uzbudljivija.

Već 1956. skoro sam stradao. Pomoću vitla smo istraživali jamu Kosanjak pokraj Plaškog, koja je, prema pričama, bila duboka oko 70 m. Prvi se u jamu spustio Slavko Marjanac i ustanovio da je jama duboka samo tridesetak metara, te me pozvao da dođem. Silazio sam niz ljestvice osiguran užetom vitla. Kad sam sišao s ljestvica i stao na tlo, ono se urušilo pod nogama uz strašnu tutnjavu. Ostao sam visjeti na užetu vitla iznad jame, iz koje je još tutnjalo. Tek sam se tada sjetio Slavka. On se srećom zavukao u jednu pukotinu jame i tu ostao uglavljen među stijenama. Zanjihao sam se na ljestvicama do njega, on se na njih osigurao, pa smo onda obojica izašli van. Bili smo silno uzbudjeni, a ni on ni ja više nismo imali volje za istraživanjem. Ipak, došli smo tjedan dana kasnije i istražili tu 70-metarsku jamu.

Iduće, 1957. godine istraživali smo, također pomoću vitla, jamu Čudinku pokraj Plitvičkih jezera (Slika 2.). Istraživanje je završilo uspješno, iako je bilo detalja koje i dan danas pamtim. Bio sam na dnu jame (dubine 203 m) i čekao da se počne spuštati Drago Hušman. Odjednom sam odozgora čuo zvukove „klin, klin, klin“, pa onda pokraj sebe „tup“. Nešto je padalo, i palo pokraj mene. Pokušao sam to potražiti, ali nisam našao ništa. Kada

se Drago spustio, saznao sam da je netko sjekirom sjekao grmlje oko ulaza u jamu pa mu je sjekira izletjela s drška i pala u jamu. Tek sam tada shvatio u kakvoj sam opasnosti bio.

Speleološka istraživanja nisu uvijek bila samo naporna i opasna, bilo je i veselih doživljaja. Kada smo 1958. u Prgometu istraživali Jamu na Kolištini, Pero Kolenc i ja izveli smo jedan štos. Bio sam u jednoj maloj niši na dubini od 60 m i čekao da do mene dođe Pero da zajedno pomognemo dvojici speleologa (Slavku Marjancu i Vladi Kalati) u donjem dijelu jame (Slika 3., Slika 4.). Pero je sa sobom donio i nešto hrane, kruha i konzerve. Telefonom smo bili u vezi s površinom, gdje je tada dežurna Moca, Perina djevojka. Pri otvaranju torbice s hranom ispala je jedna konzerva i otkotrljala se među kamenje. Ispružio sam se i dohvatio konzervu rekavši: „Gle što sam našao!“ To je na telefonu čula i Moca i zapitala što sam to našao. Rekao sam da sam našao jednu staru konzervu, vjerojatno iz vremena kada je špilju istraživao već

Slika 2. Probno spuštanje u jamu Čudinku bez vitla, 1957. Autor: Slavko Marjanac

*Slika 3. Jama na Kolištini –
Predah na polici -60 m, 1958.
Autor: Krasin Gržinčić*

pokojni Umberto Girometta, ali da je u dobrom stanju iako je napola hrđava. Pero je odmah prihvatio šalu i rekao da će otvoriti konzervu da vidimo što je unutra. Uzeo je nož za otvaranje konzerve, konzervu približio slušalici i, otvarajući je, izustio: „Pffffff.“ Moca se uzбудila jer je mislila da je taj zvuk došao iz one stare konzerve i počela vikati da to bacimo. Mi smo, naprotiv, uzeli kruha i počeli jesti ribice iz donesene konzerve. Moca je mislila da jedemo nađenu konzervu i vrištala u telefon. Pero je kasnije mnogo vremena potrošio da Mocu uvjeri da smo je prešli. Jamu smo tada uspješno istražili, duboka je 130 m.

U 1959. bilo je više kratkotrajnih istraživanja, ali i dva velika istraživanja: najprije istraživanje ponora Gotovž kod Klane (Klanski ponor), a onda i sustavno istraživanje otoka Brača. Istraživanje Gotovža moglo je završiti tragično. Taj su ponor još 1927. istražili talijanski speleolozi, a mi smo za vrijeme prvosvibanjskih praznika htjeli provjeriti dubinu. Najdublje smo se spustili Marinko Roguljić i ja. Bili smo na polici na dubini od oko 230 m kada su nam telefonom javili da je vani došlo do proloma oblaka i da se ponoru približava bujica, pa moramo hitno svi van iz jame. U tom sam trenu osiguravao Marinka, koji je bio na ljestvama

20-ak m ispod mene. Bili smo u dilemi: potrošiti još koju minutu i vidjeti što se nalazi ispod vertikale ili prekinuti istraživanje. Ipak smo ozbiljno shvatili upozorenje i krenuli van, što baš i nije išlo brzo kako smo željeli jer je na svakoj vertikali netko trebao osiguravati onoga koji penje, pa je bilo gužve. Iz jame smo na vrijeme izašli svi i nešto kasnije gledali kako bujica ulazi u ponor i ispred ulaza se ujezerava (Slika 5.). Ne znam kako bismo prošli da smo ostali u jami jer smo, kada je nakon tjedan dana bujica prestala teći, ponovno došli u jamu i

*Slika 4. Jama na Kolištini – Vlado na polici
-60 m privlači ljestve, 1958.
Autor: Krasin Gržinčić*

*Slika 5. Bujica na ulazu u ponor Gotovž 1959.
Autor: Krasin Gržinić*

ustanovili da je mnogo opreme nestalo, a ono što je ostalo bilo je toliko oštećeno da je bilo neupotrebljivo. Ovaj događaj uzbudio je sve nas koji smo sudjelovali u istraživanju.

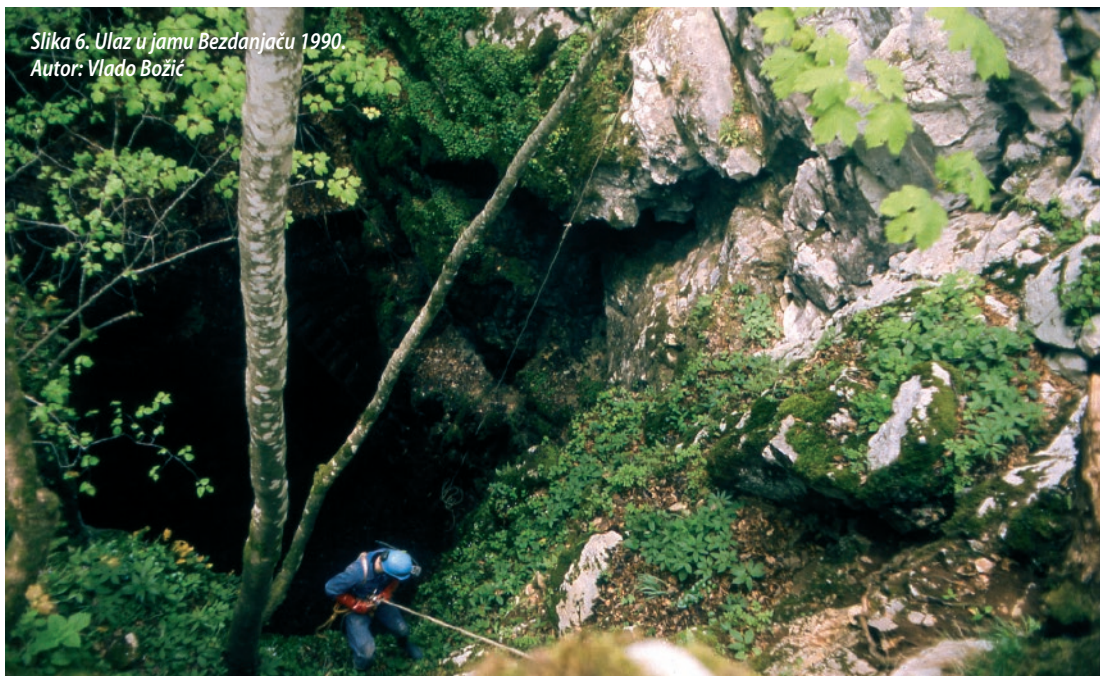
Istraživanje otoka Brača 1959., koje je organiziralo Speleološko društvo Hrvatske, svelo se za našu ekipu na istraživanje dubokih jama pomoću našeg speleološkog vitla. Jedno je istraživanje moglo završiti loše. U jednoj jami kod Gornjeg Humca na užetu vitla bio je Drago Keber, na dubini od stotinjak metara, kada je negdje kod Praznice (udaljene oko 2 km) udario grom. Struja tog groma kroz zemlju je došla i do nas. Strujni udar odbacio nas je od vitla (ispustili smo ručke vitla) i prošao sjalom do Drageca u jami pa na stijenu jame. Ne znam kako bismo prošli da je grom udario bliže nama ili izravno u nas, jer je i ovako svaki od nas dobio dobru porciju struje. Srećom, vitlo je napravljeno tako da se zablokira ako se ispuste ručke za okreta-

nje bubnja, pa se ni Dragecu na vitlu nije dogodilo ništa (osim malo struje).

Kada sam imao 24 godine, bio sam vođa ekipe koja je za potrebe vojske tijekom ljeta 1960. istraživala u okolici Vrhovina. Trebali smo istraživati špilje i jame, ali samo do četrdesetak metara dubine. Dobili smo fotoaparat i morali smo napraviti jednu fotografiju ulaza za svaki objekt. Jedan lugar nas je doveo do ulaza u jamu Bezdanjaču pod Vatinovcem (Slika 6.). U jamu sam se spustio prvi i ustanovio da se nakon 30-metarske vertikale nastavlja strmi sipar. Spustio sam se malo niz sipar i ostao zapanjen. Uz stijenu jame nalazilo se mnoštvo ljudskih kostiju i keramike, a većina je bila djelomično zasigana. Nikada prije nisam vidio takvo nešto. Tko će mi vjerovati što sam vidio?! Pozvao sam zato Ivana Filipčića da dođe do mene. Obojica smo prošli još niže niz sipar i gledali isto – kosti i keramiku. Izašli smo van, pa onda otišli u Vrhovine na telefon za Zagreb. Dobili smo savjet da izvadimo van samo ono što nije zasigano. Ponovno smo se spustili u jamu, odabrali posude koje ćemo uzeti i izradili skicu mjesta gdje su bile posude. Izvadili smo te posude i slikali ih (to je jedina fotografija s tog istraživanja), (Slika 7.). U sanduk s hoblovinjem stavili smo te posude (u svakoj posudi ostavili smo skicu mjesta gdje je nađena), odnijeli ih na kolodvor u Vrhovinama i poslali u Zagreb Aleksandru Mujiću, tadašnjem šefu Glavnog kolodvora Zagreb, koji je sanduk prosljedio geologu Mirku Malezu. Nažalost, do dandanas se ne zna gdje su te posude završile jer ih Arheološki muzej nije dobio. Jamu su uskoro posjetili i članovi SO-a PDS-a Velebit. Ipak, nekoliko godina nakon otkrića organizirano je veliko sustavno arheološko istraživanje Bezdanjače u kojem je ustanovljeno da se radi o nekropoli dvjestotinjak osoba iz brončanog doba i zbjegu. U arheološkom muzeju izloženi su eksponati izvađeni u tom istraživanju, koje povremeno odem pogledati i prisjetim se uzbuđenja koje sam tada doživio.

U ljeto 1961. poljski su speleolozi u poljskim Tatrama istražili jamu Snieżnu, tada do dubine od 640 m, a ujesen su organizirali znanstvenu ekspediciju u tu jamu i pozvali strane speleologe na sudjelovanje. Poziv je primio Mirko Malez, ali on nije mogao ići, pa sam umjesto njega išao ja (Slika 8.). Sudjelovao sam u dopremi opreme do jame,

*Slika 6. Ulaz u jamu Bezdanjača 1990.
Autor: Vlado Božić*

*Slika 7. Jama Bezdanjača – Keramika izvađena iz jame, 1960.
Autor: Ivan Filipčić*

*Slika 8. Jama Sniežna u Poljskoj – Vlado Božić u jami, 1961.
Autor: Marijan Pulina*

opremanju jame, transportu mjernih uređaja po jami, ali i u istraživanju novootkrivenih bočnih kanala na dubini od oko 330 m te u rasporemanju jame. U jami sam boravio 5 dana (u bivku na -280 m). O toj je ekspediciji pisano u poljskoj štampi; primjerke članaka sam dobio kasnije i ugodno se iznenadio da je u njima pisalo i o meni. Naglašeno je da sam, za razliku od drugih stranih sudionika, bio ravnopravan član ekspedicije jer sam radio sve što i poljski speleolozi. O drugim strancima Poljaci nisu baš lijepo pisali. Bio sam tako prvi speleolog iz Hrvatske u nekoj stranoj ekspediciji i prvi hrvatski speleolog koji se spustio do dubine -330 m, što je tada bio hrvatski rekord.

U istraživanju jame Puhaljke na Velebitu 1962. sudjelovali su kao gosti i speleolozi iz Beograda (Slika 9.). Bio je to već peti pokušaj svladavanja ove koljenaste jame. Uski otvor kroz koji stalno puše hladni zrak eksplozivom je još 1958. godine proširio general Kleut (general JNA, rođen u Medku, dugogodišnji planinar, zaslužan za izgradnju planinarskog doma na Štirovcu, ulazio u jamu do 8 m dubine), ali tek toliko da se čovjek može provući. S mnogo opreme (ljestava, užeta i telefona) te smo se godine uspjeli spustiti do -250 m, gdje smo na dnu oveće dvorane naišli na vodeni tok. Potočić je stvorio plitko jezerce i ponirao u vrlo niskoj širokoj pukotini, pa smo telefonom javili da zbog vode ne možemo dalje. Dežurni na površini uz telefon bio je Prle iz Beograda. Pitao je treba li nam što, a ja sam u šali rekao da nam treba splav da bismo prešli jezero. Očito ne razmišljajući mnogo, Prle je telefon prepustio Vesni, te uzeo sjekiru i počeo rušiti stabla da nam napravi splav. Kad je prvo drvo donio do otvora jame, shvatio je da nešto nije u redu. Nakon našeg povratka iz jame još smo ga dugo zezali i pitali kako nam je mislio dostaviti splav.

U ovom prethodnom razdoblju bilo je više manjih istraživanja koja nisu posebno zapamćena. Zatim je došlo ljeto 1962., kada su mnogi članovi Odsjeka diplomirali, oženili se, udali i otišli iz Zagreba. Ja sam tada imao 26 godina i diplomirao, odslužio vojsku i 1963. se oženio Vesnom Šegrc. Bračno putovanje bilo je, za neke, neuobičajeno: Dubrovnik, Sarajevo, Trebević, Foča, splavom (3 dana) niz Drinu do gradilišta brane Bajina bašta, pa planina Tara, Maglič, Trnovačko jezero, Sarajevo, Zagreb. U Odsjeku je nastalo razdoblje sta-

*Slika 9. Puhaljka – Umorni speleolozi s opremom nakon izlaska iz jame Puhaljke 1962.
Autor: Hrvoje Malinar*

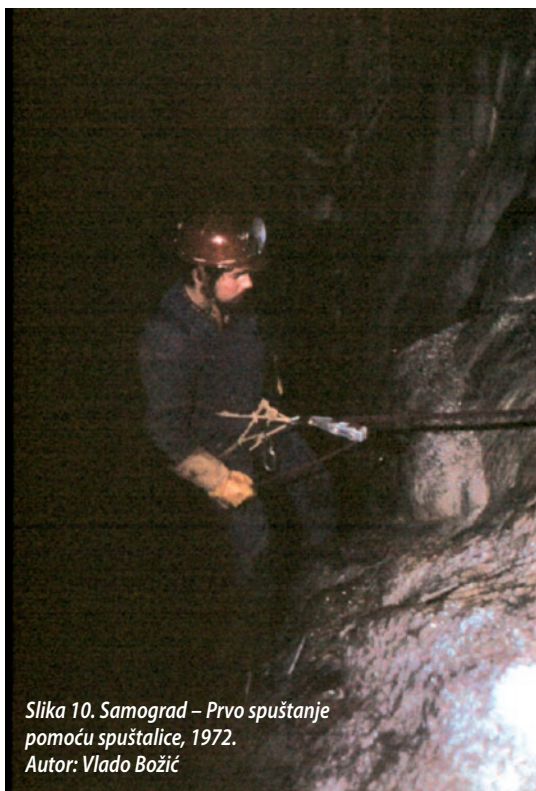
gnacije speleološke aktivnosti. Ipak, nas nekolicina (Veljko Šegrc, Slavko Smolec, moja Vesna i ja) često smo posjećivali špilju Veternicu i povremeno istraživali gornje dijelove špilje (Nova Veternica) i bivakirali kod Pakla. Tako nas je jednom prilikom 1964. pred špiljom dočekaio jedan dečkić (imao je tada 15 godina) i zamolio nas da ide s nama u špilju. Prihvatili smo ga, a on je od tada postao naš redovni član – bio je to Branko Jalžić.

Stanica GSS-a Zagreb nabavila je 1965. novo, malo, lagano vitlo za spašavanje unesrećenih, pa smo i mi speleolozi sudjelovali u prikazu rada vitla na Kleku. Ocijenio sam da bi takvo vitlo dobro došlo i speleolozima za istraživanje jama. Izradio sam zato 1966. dokumentaciju (nacрте) po uzoru na GSS-ovo vitlo, ali sam dodao još jednu brzinu (jednu za dizanje spašavatelja s unesrećenim – manja brzina, drugu za dizanje opreme – 3 puta veća brzina). Vitlo je o trošku Komisije za speleologiju PSH-a 1967. izradio jedan privatni obrtnik (zato je nazvano „komisijsko vitlo“). Vitlo su u istraživanju koristili samo članovi SO-a Velebit (jama Podublok, Paukova jama, jama Podgračičće II), a, nažalost, nikad članovi SO-a PD-a „Željezničar“. Ubrzo je u primjenu došla tehnika penjanja i spuštanja korištenjem užeta, pa vitlo više nije korišteno. Trenutno je izloženo u speleološkom muzeju SOŽ-a.

U narednom razdoblju u Odsjek je došlo više mladih članova, pa je speleološka aktivnost oživjela.

Imao sam priliku 1971. sudjelovati u Belgiji na Drugom međunarodnom speleološkom kongresu

Slika 10. Samograd – Prvo spuštanje pomoću spuštalice, 1972.
Autor: Vlado Božić

Slika 11. Ponor Bele vode – Slap vode kroz ulazni otvor ponora, 1976.
Autor: Vlado Božić

o spašavanju iz špilja i tom sam se prilikom upoznao s novom opremom za istraživanje jama. Dio te opreme sam kupio i po povratku izradio nacrt za njihovu proizvodnju. Najzanimljivija je bila oprema za spuštanje i penjanje po užetu (bez korištenja speleoloških ljestvica), a sastojala se od spuštalice (francuski *descendeur*) i univerzalne stezaljke (francuski *bloquer*). Spuštalice je bila napravljena da koristi dva užeta, pa smo mi zaključili da i kod penjanja treba koristiti dva užeta – po jednom penjati, a drugo koristiti za osiguranje. Pomoću tih sprava pokušali smo se spuštati i penjati po užetima prvi puta u travnju 1972. u špilji Samograd u Perušiću (Slika 10.). Na prvom sigastom mostu postavili smo ljestvice i uz njih paralelno uže. Prvi se po jednostrukom užetu spuštao Jura Posarić. Ustanovili smo da samo spuštanje ide dobro, ali da postoji opasnost od pada ako slučajno speleolog ispusti uže, odnosno da bi trebalo imati još nešto za osiguranje. Probalimo se spuštati i mi drugi, i išlo nam je. Međutim, kod penjanja je bilo problema jer nismo znali pravilno primijeniti univerzal-

ne stezaljke, puno smo se petljali. Pokušali smo s jednim i s dva užeta, ali nismo uspjeli. Tada nam se činilo da ta tehnika nije dobra, no tada još nismo imali standardni pojas (sjedište), već si je svatko improvizirao sjedište od zamke, što se pokazalo loše, u odnosu na primijenjene stezaljke. Pokušali smo i penjati se ljestvama te se istovremeno osiguravati pomoću stezaljke na užetu, i to je išlo. Tada smo odustali od primjene tih sprava, čime nisam bio zadovoljan. One su danas eksponati u našem speleološkom muzeju.

Primjenu novih sprava za korištenje jednog užeta tehnikom DED (spuštalice i penjalice) naši su članovi prihvatili tek krajem 70-ih godina, kada je bilo moguće nabaviti industrijski izrađene sprave, kao i pojaseve (sjedišta).

Godine 1976. istraživanje ponora Vele vode u Crnom Lugu u Gorskom kotaru moglo je završiti loše. Kada smo započeli istraživanje, u vrijeme normalnog vodostaja, voda je ponirala u jamu kroz sitasti ponor, pa se u jamu moglo ući bočnim, suhim kanalom dugim desetak metara

i doći u glavni kanal niz 10-metarsku vertikalu. Ponor se dalje prostire kao špilja s bujičnim tokom i jezercima. Oko 300 m od ulaza napravili smo bivak (šator s telefonom) i počeli topografski snimati. Drugi dan istraživanja vani je došlo do proloma oblaka, pa je potok Vele vode nabujao i potekao u špilju. Voda je ulazila kroz glavni sitasti ponor, ali i donedavno suhim bočnim kanalom, i tako zablokirala izlaz (Slika 11.). Srećom, naš bivak bio je iznad potoka, ali više nismo mogli van. Telefon je tada došao do izražaja. Dogovorili smo da u vrećicu stave hranu i karbid i bace u bujicu (na bočni kanal) i tako nam dostave potrebštine. Vani su sudionici istraživanja pokušali zidati branu da voda ne teče u ponor kroz bočni kanal, ali nisu uspjeli, pa su bili zabrinuti za nas. Međutim, nama je u špilji bilo dobro, dobili smo potrebnu hranu i karbid za rasvjetu i grijanje, imali smo bivak i bili telefonom stalno u vezi s površinom (Slika 12.). Nakon par dana završili smo snimanje špilje (duljine 1490 m) i bujica je splasnula, pa smo mogli izaći. Bilo je to neobično iskustvo puno uzbuđenja.

Sudjelovao sam 1989., s 53 godine, u istraživanju novootkrivenih dubokih jama na Crnopcu. U tijeku je bilo istraživanje jame Munižabe (Slika 13.). Zbog posla nisam mogao sudjelovati od početka, već sam na logor pokraj jame došao nekoliko dana kasnije. Neposredno nakon što sam došao i smjestio se na logoru, iz jame je izašao Šišmiš (Robert Dado) jer nije htio bivakirati s ostalima u jami. Drugi dan sam i ja sa Šišmišom išao u jamu. Spustili smo se najprije niz 200-metarsku vertikalu, prošli jedno suženje i ušli u kanal ogromnih dimenzija (širine pedesetak i visine osamdesetak metara), strm i dug nekoliko stotina metara. Bivak je bio smješten uz desni rub kanala. Kada smo došli na stotinjak metara do logora, Šišmiš je predložio jedan štos: da ja prođem uz lijevi rub kanala, zaobiđem bivak, spustim se oko 150 m ispod bivka i počnem vikati. To sam učinio i počeo urlati što sam jače mogao: „Juhuuuu, uaaaa, juhuhuuuu!“, stalno se penjući prema bivku. Moje vikanje je probudilo spavače. Iz bivka su zapitali tko to viče, a ja sam odgovorio: „Boltek.“ „Pa otkud ti?“ „Iz Donje Cerovačke špilje“, odgovaram. Tada je od veselja

*Slika 12. Ponor Bele vode – zarobljenici podzemlja, 1976.
Autor: Boris Lepan*

*Slika 13. Munižaba – Bivak u Glavnom kanalu, 1989.
Autor: Vlado Božić*

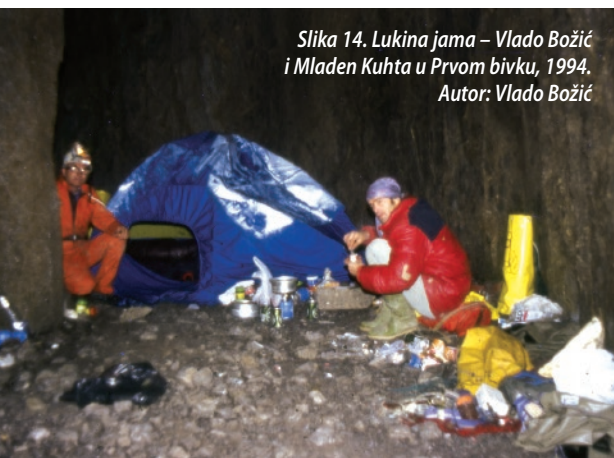
nastalo urlanje i u bivku. Nisu uopće očekivali da ću se ja priključiti istraživanju, pa su povjerovali što sam rekao. U to je s gornje strane hodnika do bivka došao i Šišmiš, pa su ga počeli uvjeravati da sam pronašao prolaz iz Cerovačkih špilja u Munižabu. Potrošili smo dosta vremena uvjeravajući ih da smo ih nasamarili. Od tada se u Munižabi stalno traži veza s Cerovačkim špiljama.

U istraživanju Lukine jame, naše najdublje jame (-1431 m), na Sjevernom Velebitu u razdoblju 1992. – 2013. bilo je mnogo zanimljivih doživljaja. Posebno se sjećam jednoga jer je bio neugodan. Kada je 1994. obavljeno ronjenje na dnu jame, odnosno završeno istraživanje, vođa istraživanja (Branko Jalžić) odobrio je da u jamu uđe tko želi i može. U jamu smo ušli Mladen Kuhta i ja (imao

sam tada 58 godina) i došli u Prvi bivak, na oko -750 m dubine (Slika 14.). Htjeli smo i dalje, do Drugog bivka, na oko -950 m dubine, ali su nam telefonom javili da je dolje gužva (izvlači se oprema s dna jame) i da u bivku nema mjesta. Prespavali smo u Prvom bivku i krenuli van. Išao sam prvi, a Mladen je čekao da ja malo odmaknem pa je onda krenuo i on. Prešao sam policu na -620 m i ušao u dugu vertikalnu prema -330 m. Negdje na pola vertikalne naišao sam na spit nakon kojeg su se nastavljala dva užeta. Počeo sam penjati po lijevom užetu i, na svoje zaprepaštenje, došao do spita iza kojeg dalje nije bilo užeta. Shvatio sam da su u međuvremenu kolege postavili drugo uže jer su smatrali da ovo na kojem sam sada bio nije dovoljno sigurno zbog krušljive stijene. Zamislio sam što bi bilo da je ovaj spit popustio ili da se odlomila stijena sa spitom – pao bih za dvije dužine užeta. No, nazdravljale. U to je do donjeg spita dopenjao Mladen i javio mi se. Viknuo sam mu neka penje po onom drugom užetu jer je ovo čorsokak. Susreli smo se na polovini duljine, ja sam se spuštao, a on penjao uzetom udaljen od mene 3-4 m. Uslikao sam ga i spustio se do spita. Mladen je već prešao sljedeći spit, pa sam i ja mogao penjati po pravom užetu. Ukupno mi je trebalo 10 sati da ispenjem tih 750 m. Bio sam fizički umoran i psihički jako uzdrman ovim događajem.

Doživljaj koji je u meni izazvao najsnažnije emocije dogodio se 2000. godine, kada sam imao 64 godine, za vrijeme održavanja speleološke škole.

*Slika 14. Lukina jama – Vlado Božić
i Mladen Kuhta u Prvom bivku, 1994.
Autor: Vlado Božić*

*Slika 15. Balinka – Spuštanje niz blatnu vertikalu u jami Balinki, 2000.
Autor: Vlado Božić*

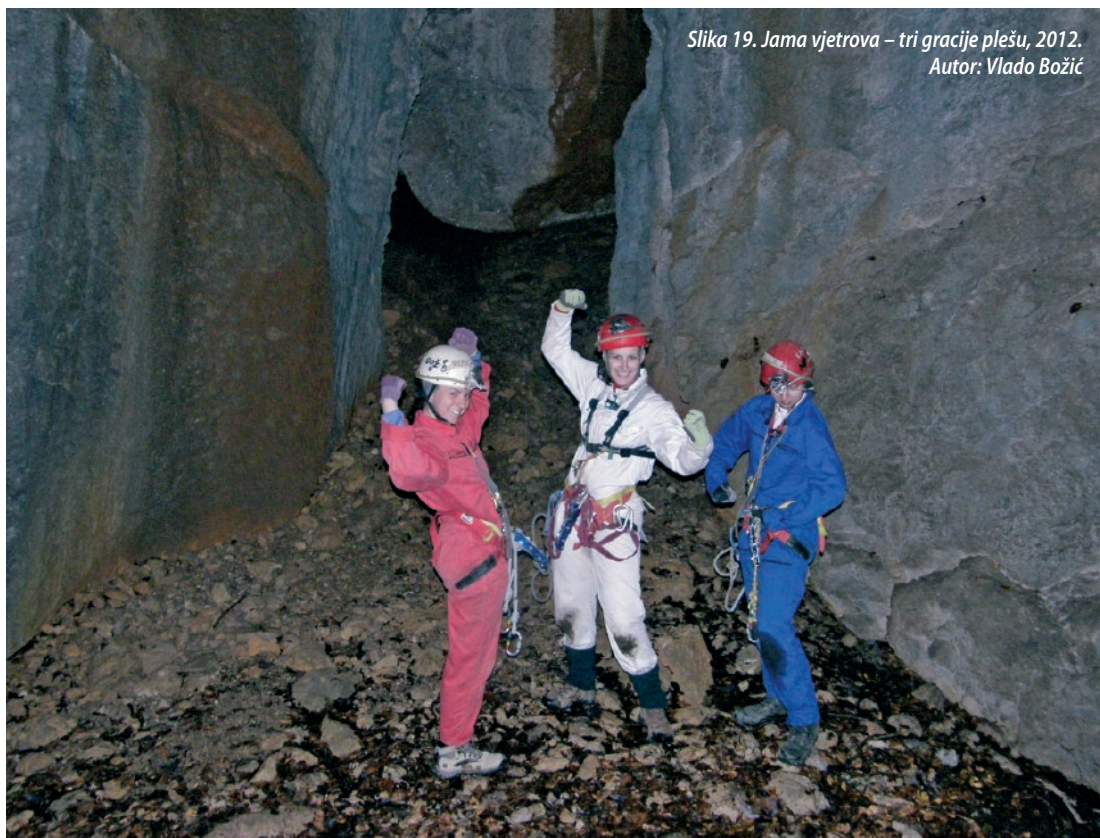
Slika 16. Jama pod Volaškim vrhom –
Izvlačenje iz jame, 2006.
Autor: Juraj Posarić

Zadnji teren škole bio je posjet jami Balinki pokraj Plaškog. Jamu su još 1981. istražili naši članovi Svjetlan Hudec – Lima i Damir Horvat – Surla i izmjerili dubinu -283 m. Do police na 70 m dubine spušta se niz čistu vertikalu, a dalje niz vrlo strmu, gotovo okomitu, ali jako blatnu stijenu do dubine od oko 180 m (Slika 15.). Nastavak jame, do samog dna, relativno je čist i lijep, s velikim stalagmitima i saljevima. Spuštao sam se zajedno sa školarcem Edom (Edo Hlača) koji mi je pomagao pri slikanju. Prolaz niz blatnu stijenu prošao je bez problema, ali je problema bilo pri povratku jer su sva užeta bila blatna. Bile su postavljene tri linije. Htio sam pri povratku koristiti isto uže po kojem sam se spuštao, ali sam u blatu odabrao neko drugo i počeo penjati. Problem su bile spravice za penjanje jer su teško zahvaćale blatno uže, trebalo je stalno ponavljati pokrete da spravice „drže“. Kada sam bio oko dva metra iznad jednog sidrišta, došao sam do uske police, stao na nju i istovremeno podignuo ručku i krol. Nažalost ni ručka niti krol nisu „uhvatili“ uže, i ja sam „proklizao“, u stvari, pao sam i sjeo na tu usku policu. Bio sam tu sekundu u bestežinskom stanju, nisam dalje padao (iako bih se zadržao na spitu), ali sam se osjećao kao da su mi se noge odsjekle. Bio sam sav izvan sebe. Tek koju sekundu poslije shvatio sam da mi sada „drži“ i ručka i krol, i da sjedim na polici s nogama u zraku. Nisam se usudio micati da ne kliznem niz policu. Trebalo mi je neko vrijeme da se saberem i odlučim kako ću dalje. Edo pokraj mene nije imao tih problema. Rekao sam mu da nastavi penjati, a ja ću nastaviti kad se saberem. Na susjednom užetu dopenjala je do mene Nela Bosner, te sam je zamolio da pozove Šišmiša, koji je već je bio vani u logoru, da dođe do mene i osigurava me kod penjanja. Navodno je odmahnuo glavom i rekao: „Ma kaj Boltek, snači će se“, i nije došao. Ali moju molbu za pomoć ozbiljno je shvatio Igor Jelinić – Jela. Brzo se spustio do mene. Zamolio sam ga da me osigurava posebnim užetom, a on je shvatio da mi treba psihološka pomoć. Kako sa sobom nije imao posebno uže za osiguranje, odmah je ispenjao van, uzeo jedno uže i opet došao do mene. Ja sam se ukopčao na to uže, a on me preko koloturice osiguravao dok nisam došao na onu policu na 70 m. Dok sam tamo čekao da dođe pomoć, mislio sam da su se zupci na spravicama istrošili i da spravice zato ne „drže“. Na

policu sam se ukopčao na uže za van, koje je bilo čisto i spravice su dobro „držale“. Za proklizavanje, dakle, nisu bili krivi zupci, već blato među njima. Da bih lakše izašao, Jela i Svjetlan Hudec organizirali su s površine posebno uže, na koje sam se ukopčao, a speleolozi na površini su ga vukli i tako me osiguravali. Kad sam izašao, htio sam napraviti još koju sliku, ali sam očito bio toliko rastresen da mi ni jedna snimka nije uspjela. U logoru sam malo odspavao, i tek se onda smirio i rezimirao cijeli događaj. Bilo je to nezaboravno iskustvo.

Još je jedna situacija vrlo lako mogla poći po zlu, ali je na kraju, kao i obično, sve dobro završilo. Koncem 2006., u dobi od 70 godina, sa članovima SO-a i lokalnom policijom obilazio sam jame na području Plitvičkih jezera (lokacija Prijeboj) i tražio žrtve Domovinskog rata. Istraživali smo Jamu pod Volaškim vrhom. Otvor jame je 3 x 1 m, iza kojeg slijedi vertikala od dvadesetak metara i dolje mala prostorija veličine 3 x 6 m. Uže za spuštanje bilo je vezano za obližnje drvo, a jedan spit bio je postavljen oko 3 m ispod ruba jame. Baš između ruba jame i tog spita bilo je nekoliko kamenih ljuski u nestabilnom stanju. Kad smo silazili, pazili smo da ih ne diramo. U jami smo registrirali nekoliko žrtava, izradili potrebnu dokumentaciju i krenuli van. Zadnji smo u jami ostali jedan mladi speleolog i ja. Pustio sam ga da ide prvi. Nakon što je prešao spit i počeo penjati prema rubu jame, ja sam se ukopčao na uže i htio krenuti za njim, kad sam začuo urlik: „Kaaameeen!“ Nisam se stigao maknuti u dublji dio jame pod stijenu jer sam bio ukopčan na uže. Čuo sam prasak kamena, koji se razbio na nekoj izbočini iznad mene, i odmah osjetio bol u desnoj nozi. Pogodio me samo jedan manji komad, razderao kombinizon i raskrvario nogu. S površine su me doziivali. Laknulo im je kada su čuli da sam živ. Pokušao sam penjati, ali noga me jako boljela, pa sam rado prihvatilo uže za izvlačenje s površine. Jura Posarić, tada vođa naše ekipe, prvi put u životu brzo je izradio sustav Sv. Bernarda, a prisutni policajci su mu pomogli izvlačiti me (Slika 16.). Kad sam prelazio preko spita i ruba jame vidio sam da nedostaje jedna kamena ploča, teška možda pedesetak kila. Da je pala izravno na mene, vi sada ovo ne biste čitali. Policija mi je odmah organizirala prijevoz do ambulante u Plitvicama, gdje mi je dežurna liječnica zašila ranu. Prvim sam autobusom otišao za Zagreb.

Slika 19. Jama vjetrova – tri gracije plešu, 2012.
Autor: Vlado Božić

Lijepih uspomena imam i s istraživanja Crnopca, točnije, područja između vršnog grebena Crnopca i sjeverno od njega, oko Bilog kuka. Kada smo 2000. počeli istraživati taj izrazito okršen teren, činilo nam se da tu nikada nije stupila ljudska noga, ali smo brzo shvatili da su tu u vrijeme Prvog svjetskog rata živjeli ljudi – „špiljari“, ne želeći ići u vojsku. Prodirući u to bespuće, uživao sam u kamenim tornjevima punim škrapa, mini kanjonima, prirodnim mostovima, ostrim grebenima, dubokim vrtačama i, naravno, malim špiljama i jamama raznih dubina. Ipak, na logoru 2007., koji je bio organiziran na Crnopcu, nije bilo puno uživanja jer se izgubila jedna školarka. Na prvom istraživanju nakon škole istraživala se Jama malaksalih speleologa, udaljena od logora oko dva sata hoda, na kojem je sudjelovala i Ksenija. Dok su speleolozi još bili u jami, Ksenija se krenula vraćati prema Drugom logoru s namjerom da se sastane s Nenom, i da ode u Prvi logor i skuha grah za večeru. Istraživanje jame se

oduzilo, tako da se ekipa iz jame u logor vratila tek pred ponoć i onda smo ustanovili da Ksenije nema. Shvatili smo da se izgubila. Maka, Josip i ja na brzinu smo nešto pojeli, uzeli nešto hrane i pića, vreću za spavanje, jake baterije i krenuli u ponoć prema Drugom logoru, cijelo vrijeme vičući, dozivajući Kseniju. Bila je mirna noć, čulo nas se do Tatekove kućice, s koje ju je naš prijatelj Mauro također dozivao. Do logora nam je trebalo tri sata. Stalno smo bili u radio vezi Prvim logorom. Kako Kseniju nismo dozvali, zaključili smo da treba zvati HGSS. Preko kolega u Zagrebu pozvan je u pomoć HGSS. Nas troje odrijemalo je pod jednim drvetom do svitanja i vratilo se u Prvi logor, opet stalno dozivajući Kseniju. Tog su dana došli članovi HGSS-a iz Zadra i Šibenika i s nama, uz pomoć helikoptera, pretraživali teren, ali bez uspjeha. Sljedeći dan došli su u logor spašavatelji iz cijele Hrvatske, njih osamdesetak, zajedno sa psima tragačima. U potragu su krenule grupe raspoređene po terenu. Jedna je grupa išla stazom

koja vodi do Drugog logora. Oko pola sata nakon što su krenuli radijem je javljeno: „Pas ju je našao, piši koordinate...“ Svi smo protrnuli, mislili smo da su je našli mrtvu, međutim, našli su je pokraj staze živu, neozlijeđenu, čistu, ali u malo čudnom psihičkom stanju. Nije znala objasniti gdje se zadržavala niti zašto nije čula naše dozivanje. Brigu o Kseniji preuzeo je dalje HGSS i odveo je do okretišta gdje je bio stožer HGSS-a, liječnici, roditelji, novinari i policija. Mi u logoru bili smo jako uzbuđeni i više nismo imali volje za nastavak istraživanja. Raspremili smo logor, otišli u Gračac, policiji dali službenu izjavu o događaju i vratili se u Zagreb. Svatko od sudionika, pa i ja, osjećao je izvjesnu odgovornost za ovo što se dogodilo. Dobra lekcije za buduća istraživanja.

Sudjelovao sam kao predavač i instruktor gotovo na svim speleološkim školama koje je organizirao SOŽ. Na svakoj je školi bilo nešto posebno, a meni je u najljepšem sjećanju ostala škola iz 2012., kada sam imao 76 godina, i to završni izlet – na Crnopac. Logor je bio kod Jame vjetrova, jer jedino u toj jami ima vode, ali na dubini od četrdesetak metara. Trebalo se spustiti na policu pokrivenu snijegom i iz jedne pukotine grabiti vodu u kanistre, pa ih užetom izvlačiti u logor. Bilo je predviđeno da u jamu silaze školarci zajedno s instruktorom. I ja sam pratio jednu školarku. Instruktori i školarci su se izmjenjivali i izvlačili vodu. U jednom trenutku sam ustanovio da se na snježnoj polici nalaze tri školarkice, svaka u drugoj boji kombinezona – crvenoj, bijeloj i plavoj – baš zgodno za slikanje (Slika 19.). Zamolio sam ih da se nasmiješe i okrenu k meni, što su i učinile, ali su odmah spontano počele i plesati. Izmjenjivale su se poze za slikanje. Lijepo je bilo vidjeti vesela lica te „tri gracije“, jer su i one uživale. Bile su to: Lea Kuhta, Rebeka Knajs i Ivana Gruber. Hvala im na lijepoj predstavi. Šteta što nije bilo više prisutnih da s nama podijele ove vesele trenutke. Ipak, za uspomenu su ostale fotografije, koje mogu vidjeti i drugi, ali nažalost ne mogu prenijeti uzbuđenje onih trenutaka.

Slijedila su daljnja istraživanja, škole i drugi događaji, ali više nisam doživio ništa posebno čega bih se sjećao više. Rezultati istraživanja dubokih jama na Crnopcu, na kojima više ne sudjelujem aktivno, uvijek u meni izazivaju divljenje, i vesele me uspjesi svih naših speleologa. Drago mi je da

*Slika 20. Vlado Božić i danas jedan je od aktivnih instruktora na speleološkim školama
Autor: Danko Cvitković*

su mlade generacije članova odsjeka danas sposobne za rješavanje svih organizacijskih, tehničkih i financijskih problema koji svakodnevno iskrsnu. Dugogodišnja suradnja starih i mladih članova odsjeka omogućila je da odsjek postiže zapažene rezultate kojima doprinosi svaki pojedini aktivni član (Slika 20.)

Vjerujem da je svaki aktivni član odsjeka doživio razne uzbudljive trenutke koje pamti više od drugih, a tako sam i ja ovdje opisao samo neke, jer bilo ih je još.